

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงได้พระราชทานแก่คณะกรรมการมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อวันศุกร์ที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า “งานช่วยเหลือคนพิการนี้ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้พิการไม่ได้อยากพิการและอยากช่วยตนเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถปฏิบัติงานอะไรเพื่อชีวิต และเศรษฐกิจของครอบครัว จะก่อให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัวหนักแก่สังคม ฉะนั้น เป้าหมายที่จะทำก็คือช่วยเขาให้ช่วยตัวเองได้ เพื่อที่จะทำให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม” (มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย, 2560 : 1)

สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561–2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุม และมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูงเป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562 : 3-8) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 75-92)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 10) แผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม และแผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2562-2564) จังหวัดน่าน

ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า คนน่านได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีทักษะอาชีพ สืบสานวัฒนธรรมวิถีน่านที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดีมีความสุข พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน, 2560 : 87)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 มาตรา 10 ได้กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้น การสร้างเสริมพัฒนานักเรียนพิการและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพทางด้านวิชาการ และด้านอาชีพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นตามความมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560 : 12) สิทธิการประกอบอาชีพและมิงานทำของคนพิการ ตามกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ทั้งหมด 13 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 1 ฉบับ พระราชบัญญัติ 5 ฉบับ พระราชกฤษฎีกา 1 ฉบับ กฎกระทรวง 2 ฉบับ กฎหมายรองในระดับระเบียบ 3 ฉบับ และกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ 1 ฉบับ (ทวิ เชื้อสุวรรณทวิ, 2562 : 79) ได้กล่าวถึงสิทธิการประกอบอาชีพ และมิงานทำของคนพิการ ดังนี้ 1) การส่งเสริมให้คนพิการเข้าสู่สังคมทุนนิยมทั้งในระบบตลาดแรงงาน การประกอบอาชีพอิสระ หรือเป็นผู้ประกอบการเอง โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยให้มีการฝึกฝนอาชีพ และให้สิทธิในการกู้ยืมเงินปลอดดอกเบี้ยในการประกอบอาชีพ 2) การกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนคนพิการ 1 คน ต่อ ลูกจ้าง 100 คน หรือเรียกว่า "โควตาการจ้างงาน 1:100" (มาตรา 33) 3) มาตรการทางเลือกอื่น ๆ ได้แก่ การกำหนดจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนฯ (มาตรา 34) และการส่งเสริมการมีอาชีพของคนพิการให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ (มาตรา 35) 4) งานมีมาตรการเสริมแรงเช่น สิทธิได้รับการยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการ (มาตรา 33 วรรคสอง)

5) มีบทลงโทษ การอาชัฏทรัพย์สินของนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย (มาตรา 36) 6) สิทธิการประกอบอาชีพและมืงงานทำดังกล่าวดสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อที่ 26

หลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ชีคมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งมีเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 4) และหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง ทักษะการทำงาน และสามารถประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองอยู่กับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (โรงเรียนน่านปัญญานุกูล, 2560 : 2) ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กำหนดเป้าหมายให้คนพิการได้รับโอกาสและบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างทั่วถึง มีคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถประกอบอาชีพพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการเข้าถึงบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการที่มีคุณภาพด้วยรูปแบบที่หลากหลายโดยเน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในการจัดบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2562 : 20) ประกอบกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระยะ 4 ปี (พ.ศ.2563-2566) ของโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่จะเป็นโรงเรียนชั้นนำสู่ความเป็นเลิศที่ยั่งยืนบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ และความเป็นเลิศด้านอาชีพ กีฬา และศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียน คือ ผู้เรียนมีทักษะงานอาชีพ (โรงเรียนน่านปัญญานุกูล, 2562 : 11) จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้เยาวชนของชาติเป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ ซึ่งแผนพัฒนาทางการศึกษาในทุกๆระดับ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม

โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน เป็นโรงเรียนในสังกัดของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา แบบสหศึกษา ประเภทอยู่ประจำในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น 318 คน รับผิดชอบดูแลการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเขตพื้นที่บริการจังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา

ให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึง เสมอภาค เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง ทักษะการทำงาน และสามารถประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเอง อยู่กับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่ผลจากการประเมินแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระยะ 4 ปี (พ.ศ.2559-2562) รวมทั้งผลการตรวจสอบรายงาน การประเมินตนเองของโรงเรียน ประจำปี 2561 การประเมินสถานภาพของโรงเรียนด้านสภาพแวดล้อม ภายในภายนอก ปี 2562 และการติดตามนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559-2561 ของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน (โรงเรียน น่านปัญญานุกูล, 2562 : 5-9) พบว่า ผลการดำเนินงานของโรงเรียนยังไม่บรรลุผลสำเร็จเป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ผ่านกระบวนการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรของสถานศึกษา กระบวนการของแผนการให้บริการเปลี่ยนผ่าน และการเตรียมความพร้อม ลู่ช่วงเชื่อมต่อจากระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปสู่การประกอบอาชีพ ซึ่งนักเรียนที่จบการศึกษา ส่วนใหญ่มีศักยภาพความสามารถที่จะทำงานได้ และผ่านเกณฑ์การประเมินการเตรียมความพร้อม เป็นไปตามเกณฑ์การจบหลักสูตรของสถานศึกษาทุกมาตรฐาน และตัวชี้วัด แต่ภายหลังจากที่จบ การศึกษา พบว่า นักเรียนบางรายไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพเดิมตามที่ตนเองถนัด สนใจหรือ ที่เลือกเรียนอย่างต่อเนื่องได้ นักเรียนไม่คงทนกับงานที่ทำมีการเปลี่ยนงานบ่อย หรือเลิกทำอาชีพนั้น รวมทั้งบางรายไม่ยอมทำงาน จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงได้กำหนดเป็นประเด็นท้าทายของ โรงเรียนในแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระยะ 4 ปี (พ.ศ.2563-2566) โดยได้กำหนดทิศทางการพัฒนา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมาย มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ และความเป็นเลิศทางด้าน การประกอบอาชีพ (โรงเรียนน่านปัญญานุกูล, 2562 : 11-38)

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และเล็งเห็นความสำคัญ ความจำเป็น และประโยชน์ที่นักเรียน พึงจะได้รับ จึงได้พยายามศึกษาค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การแก้ไข และ พัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยดำเนินการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัด การศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วย อดีตผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มงาน ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานประกอบการ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่ให้ความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประเด็นที่เป็นปัญหาและควรต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด ได้แก่ กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อ การประกอบอาชีพของนักเรียน รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเครือข่าย ประสิทธิภาพของ

ปัจจัยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน วิสัยทัศน์ขององค์กร การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนสื่อเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริหารจัดการของโรงเรียน ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดถึงสภาพปัญหาแต่ละด้าน พบว่า ด้านกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียน พบประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด ได้แก่ การเสริมสร้างทักษะและคุณลักษณะนิสัยที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพของนักเรียน รองลงมาได้แก่ การแนะแนวอาชีพและสอนงานคนพิการ หลังจบการศึกษา ความร่วมมือในการจ้างงานคนพิการของนายจ้าง สถานประกอบการและหน่วยงานอื่นใดที่เกี่ยวข้อง การให้บริการเปลี่ยนผ่านเพื่อการมีอาชีพของนักเรียน การปรับตัวกับอาชีพของนักเรียน และกระบวนการจัดการเรียนรู้งานอาชีพในโรงเรียน เป็นต้น ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย พบประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด คือ ความตระหนักในบทบาทภาระหน้าที่ของเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในการทำงาน หรือการประกอบอาชีพ ด้านปัจจัยสนับสนุนอื่นที่จำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบประเด็นที่เป็นปัญหา และต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมของทุกคนในโรงเรียน รองลงมา ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ และด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน โดยมุ่งหวังว่าเมื่อนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาตามรูปแบบดังกล่าวแล้ว จะสามารถช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง มีทักษะการทำงาน และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน พึ่งพาตนเองได้ อยู่กับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองของนักเรียน และเครือข่าย สามารถนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ ต่อไป

2. คำถามการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามของงานวิจัย เพื่อที่จะได้มองเห็นภาพ หรือแนวทางในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ที่ควรเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน เมื่อโรงเรียนได้นำไปใช้ในการจัดการศึกษาแล้ว จะส่งผลอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน

4. ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ในครั้งนี้จะก่อให้เกิดผลต่อโรงเรียน นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน จะเป็นกรอบทิศทางเพื่อให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองของนักเรียน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน

2. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน มีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง มีทักษะการทำงาน และสามารถประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเอง อยู่กับครอบครัว และสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน

3. โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 18 โรงเรียน ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และโรงเรียนอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ ปรับใช้กับโรงเรียนได้

5. สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน หลังจากที่ได้นำไปใช้ในการจัดการศึกษา ในปีการศึกษา 2563 แล้ว จะส่งผลต่อความพึงพอใจของ ผู้บริหาร ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา ชื่นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และบุคลากรของสถานประกอบการ ที่มีต่อการปฏิบัติและผลการปฏิบัติ ตามรูปแบบการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากขึ้นไป และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะการทำงาน และร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนหลังสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 สูงกว่าปีการศึกษา 2562

6. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านระยะเวลา และขอบเขตด้านสถานที่ ตามลำดับ ดังนี้

6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ในครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน
6. แนวคิดเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

6.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน

1.1 ผู้ให้ข้อมูล สำหรับการสัมภาษณ์

1) ผู้ให้ข้อมูล สำหรับการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนที่เคยบริหาร โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน ครูผู้สอนที่เป็นหัวหน้าชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หัวหน้าระดับชั้นอนุบาล หัวหน้าระดับชั้นประถมศึกษา และหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 54 คน ผู้ปกครองของนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2560-2561 ที่มีการประกอบอาชีพและไม่มีการประกอบอาชีพ จำนวน 51 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนทางศาสนา จำนวน 15 คน บุคลากรของสถานประกอบการซึ่งเป็นสถานประกอบการที่ได้จัดทำบันทึกลงนามข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับ โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2562 และเป็นสถานประกอบการที่เคยรับนักเรียนเข้าไปทำงาน และสถานประกอบการที่ไม่ได้รับนักเรียนเข้าทำงาน จำนวน 9 แห่ง แห่งละ 1 คน และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับคนพิการระดับจังหวัดที่ทำหน้าที่ในการจัดหางานและสนับสนุนการจ้างงานหรือการประกอบอาชีพของคนพิการในระดับจังหวัด จำนวน 5 หน่วยงาน หน่วยงานละ 1 คน รวมทั้งหมด 137 คน

2) ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 51 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร ได้แก่ อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนที่เคยบริหาร โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 2 ครูผู้สอน ได้แก่ ครูผู้สอนที่เป็นหัวหน้าชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ชั้นละ 1 คน รวม 12 คน และหัวหน้าระดับชั้นอนุบาล หัวหน้าระดับชั้นประถมศึกษา และหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษา ระดับชั้นละ 1 คน รวม 3 คน จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนที่จบการศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2560-2561 ที่นักเรียนได้มีการประกอบอาชีพ 10 คน และ
ไม่ได้ประกอบอาชีพ 10 คน จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 4 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กรรมการที่เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนทางศาสนา จำนวน 8 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 5 บุคลากรของสถานประกอบการ ได้แก่ บุคลากรในสถานประกอบการที่
ได้จัดทำบันทึกลงนามข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียน
ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับ โรงเรียนน่านปัญญานุกูลจังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2562 และ
เป็นสถานประกอบการที่เคยรับนักเรียนเข้าไปทำงาน จำนวน 2 แห่ง และสถานประกอบการที่ไม่ได้
รับนักเรียนเข้าไปทำงาน จำนวน 2 แห่ง แห่งละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 4 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 6 หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคนพิการระดับจังหวัดที่ทำ
หน้าที่ในการจัดหางานและสนับสนุนการจ้างงานหรือการประกอบอาชีพของคนพิการในระดับ
จังหวัด ได้แก่ จัดหางานจังหวัดน่าน และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่าน
จำนวน 2 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

1.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการตอบแบบสอบถาม

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 134 คน
ประกอบด้วย ผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ปีการศึกษา
2562 ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานในโรงเรียนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 59 คน ผู้ปกครองนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 51 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ยกเว้นผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ จำนวน 14 คน และบุคลากร
ของสถานประกอบการซึ่งเป็นสถานประกอบการที่ได้จัดทำบันทึกลงนามข้อตกลงความร่วมมือใน
การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับ โรงเรียน
น่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 9 แห่ง แห่งละ 1 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ
เครซี มอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2547, หน้า 187) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random
Sampling) และวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 100 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนน่านปัญญานุกูล
จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2562 ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานในโรงเรียนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 32 คน ใช้
วิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 45 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี มอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2547, หน้า 187)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่างกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ทุกคนยกเว้นผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ จำนวน 14 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 4 กลุ่มตัวอย่างของบุคลากรของสถานประกอบการ ได้แก่ สถานประกอบการที่ได้จัดทำบันทึกลงนามข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับ โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมดทุกแห่งจำนวน 9 แห่ง รวม 9 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยในการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 1 (Focus Group 1) ขั้นตอนการสร้างและพัฒนารูปแบบ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 12 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการโรงเรียนเฉพาะความพิการ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 รองผู้อำนวยการโรงเรียนเฉพาะความพิการ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และมีประสบการณ์ในการจัดการสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 3 ครูผู้สอนงานอาชีพที่มีประสบการณ์การสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ จำนวน 4 คน

3. การตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุงรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน

3.1 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2 (Focus Group 2) ขั้นตอนการตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุงรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่อง

ทางสถิติปัญหา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ นักบริหาร นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหาร การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ การจ้างงานคนพิการ กฎหมาย และนโยบาย การส่งเสริมฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากสถานประกอบการหรือนายจ้างโดยเป็นสถานประกอบการที่รับและมีคนพิการทำงานอยู่ และสถานประกอบการที่ไม่ได้รับคนพิการเข้าทำงาน จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในฐานะผู้รับผลกระทบโดยตรงทั้งทางบวกและทางลบ จำนวน 1 คน

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ ในการตอบแบบสอบถาม ฉบับที่ 3 โดยใช้ประชากรจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบ โดยการตอบแบบสอบถาม ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 ดังนี้

(1) ประชากร ได้แก่ โรงเรียนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 19 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรของสถานประกอบการ

(2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคเหนือ จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนแพร่ปัญญานุกูล จังหวัดแพร่ โรงเรียนเชียงรายปัญญานุกูล จังหวัดเชียงราย โรงเรียนกาวีละอนุกูล จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนพิจิตรปัญญานุกูล จังหวัดพิจิตร และโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล จังหวัดนครสวรรค์ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน และมีความยินดีประสงค์จะทดลองใช้รูปแบบโรงเรียนละ 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน (ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และรองผู้อำนวยการ 1 คน) ครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และปฏิบัติงานในโรงเรียน

ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ผู้ทรงคุณวุฒิ) จำนวน 1 คน และบุคลากรของสถานประกอบการ จำนวน 1 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 72 คน

4. การใช้ และติดตามผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 59 คน ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 75 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 14 คน บุคลากรของสถานประกอบการที่ได้จัดทำบันทึกลงนามข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 292 คน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 288 คน นักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน และปีการศึกษา 2563 จำนวน 19 คน การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรทั้งหมด จำนวน 737 คน

6.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ในปีการศึกษา 2562 นำไปใช้ปีการศึกษา 2563 และติดตามผลการใช้รูปแบบ ปีการศึกษา 2564

6.4 ขอบเขตด้านสถานที่

การวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการวิจัย ณ โรงเรียนน่านปัญญานุกูล ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินงานจัดทำรูปแบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค แนวคิด

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2) การสร้างและพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนที่ 3) การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงรูปแบบ และขั้นตอนที่ 4) การใช้ และติดตามผลการใช้รูปแบบ

2. รูปแบบการจัดการศึกษา หมายถึง กรอบความคิดหรือโครงสร้างทางความคิด รวบรวมเพื่อยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน ที่จะทำให้การจัดการศึกษา บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กำหนดขึ้นโดยอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบริบทภายในภายนอกโรงเรียน มากำหนดขององค์ประกอบที่สำคัญ แนวคิด วิธีการดำเนินงาน ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ และมีการนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบความ เทียบตรงของรูปแบบ

3. การจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน เพื่อพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ให้มีพัฒนาการ ความรู้ คุณลักษณะ เป็นไปตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมีทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพ ได้อย่างยั่งยืน หลังจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย การบริหารโรงเรียนเชิงกลยุทธ์เพื่อการ ประกอบอาชีพที่ยั่งยืน องค์ประกอบโรงเรียนที่มีประสิทธิผลในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบ อาชีพที่ยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน ดังนี้

3.1 การบริหารโรงเรียนเชิงกลยุทธ์เพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ใช้ในการบริหารการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน การกำหนด ทิศทางของโรงเรียน การกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน การปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน และการ ควบคุมและประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน

3.2 องค์ประกอบโรงเรียนที่มีประสิทธิผลในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบ อาชีพที่ยั่งยืน หมายถึง ปัจจัยสนับสนุนให้การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนประสบ ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่ ความเป็นมีอาชีพ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และการ จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

3.3 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน หมายถึง ครอบคลุม ชุมชน ชมรมและสมาคมคนพิการจังหวัด สถานประกอบการ สถาบันทางการแพทย์ สถาบันอาชีวศึกษา สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด สำนักงานจัดหางานจังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตกลงทำงานร่วมกันตามบทบาทภาระหน้าที่ของตน โดยมีเป้าหมาย เดียวกันคือเพื่อให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน

4. การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ หมายถึง ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จัดให้นักเรียนในระหว่างที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนจบ การศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ในอาชีพ การค้นหาอาชีพ การเตรียมตัวด้านอาชีพ การปรับตัวกับอาชีพ และการสร้างเสริมทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ และกระบวนการจัดการศึกษาภายหลังที่นักเรียนได้จบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้ว ประกอบด้วย ระบบการจ้างงานแบบสนับสนุน ดังนี้

4.1. การสร้างความตระหนักรู้ในอาชีพ หมายถึง การจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้รู้ว่าการทำงานสำคัญสำหรับชีวิตของคนทุกคน รู้จักงาน มีลักษณะนิสัยที่จำเป็นต่อการทำงาน และมีเจตคติที่ดีในการทำงาน เห็นคุณค่าของการทำงานจากที่เรียนในโรงเรียน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอนให้นักเรียนรู้ว่าการทำงานสำคัญสำหรับชีวิตของคนทุกคน แม้ว่าจะจบการศึกษาไปแล้ว การจัดการศึกษาในขั้นตอนนี้จะจัดในระดับชั้นประถมศึกษา ป.1-6

4.2. การค้นหาอาชีพ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลายที่ช่วยให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ค้นหา ค้นพบความสนใจ และความสามารถ ความถนัดของตนเองผ่านประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติ หรือการสร้างโอกาสให้นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานของชุมชนจนพัฒนาเป็นอาชีพได้ โดยครูจะต้องวัดและประเมินผลความสามารถในการเรียนรู้และทักษะทางวิชาชีพของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ การจัดการศึกษาในขั้นตอนนี้จะจัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ม.1-3

4.3. การเตรียมตัวด้านอาชีพ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีคุณลักษณะนิสัยที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ สามารถตัดสินใจในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง และเรียนรู้ทักษะสำหรับอาชีพเฉพาะทาง ตลอดจนทักษะที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีทักษะการดำรงชีวิตอิสระลดการพึ่งพาคนอื่น การจัดการศึกษาในขั้นตอนนี้จะจัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.4-5

4.4. การปรับตัวกับอาชีพ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยการมีส่วนร่วมของนักแนะแนวอาชีพและสอนงานคนพิการในโรงเรียน และสถานประกอบการให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถถ่ายโอนความรู้และทักษะจากการฝึกงานทั้งในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางสังคม และทักษะการเตรียมตัวด้านอาชีพไปสู่การทำงานในสถานการณ์จริงทั้งที่เกิดขึ้นในครอบครัว และชุมชน เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นชิน ลดหรืองดการพึ่งพิงจากครูผู้สอน และเกิดการเรียนรู้ใหม่

จากประสบการณ์การประกอบอาชีพจริง การจัดการศึกษาในขั้นตอนนี้จะจัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.6 ก่อนที่จะออกไปสู่สังคมภายนอก

4.5. การสร้างเสริมทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางสังคม ทักษะภาษาและการสื่อสาร ทักษะวิชาการ และปลูกฝังค่านิยม เจตคติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้กับนักเรียนในการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ การทำงานกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ประกอบการ และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ประกอบด้วย การตรงต่อเวลา ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ อดทน มีระเบียบ วินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ และการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.6. ระบบการจ้างงานแบบสนับสนุน หมายถึง ระบบการจ้างงานที่ผู้ประกอบการ หรือผู้ว่าจ้าง ผู้สอนงานคนพิการ ลูกจ้างหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตกลงร่วมมือกัน ที่จะให้การสนับสนุนจ้างงานและทำงานจ้างร่วมกันซึ่งถือว่าเป็นระบบการจ้างงานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยจะมีนักแนะแนวอาชีพและสอนงานคนพิการ (Job Coach) ของสถานประกอบการ และของโรงเรียนให้การดูแลช่วยเหลือ ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับคนพิการ และครอบครัว คู่ครองสิทธิการทำงานและสิทธิคนพิการ ติดต่อสถานที่ทำงาน ประเมินสถานที่ทำงาน ปรับโครงสร้างของงาน จับคู่การทำงาน สนับสนุนอย่างเข้มข้น ถอยห่างออกมาติดตามผล และยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานคนพิการ โดยนักแนะแนวอาชีพและสอนงานคนพิการของโรงเรียนจะเป็นประเภทไม่ได้อยู่ประจำในสถานประกอบการ

5. นักแนะแนวอาชีพและสอนงานคนพิการ หมายถึง ข้าราชการครูของโรงเรียน นำนโยบายคุณวุฒิ จ้างหัวหน้า บุคลากรในองค์กรคนพิการ บุคลากรของสถานประกอบการ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้สอนงานคนพิการ และได้รับวุฒิบัตรรับรอง เพื่อทำหน้าที่ในการแนะแนวอาชีพและสอนงานให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เข้าสู่ชีวิตการทำงานหรือการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียน

6. การประกอบอาชีพที่ยั่งยืน หมายถึง การที่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการประกอบอาชีพที่คงทนอยู่เป็นเวลานานในครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ หรืออาชีพอิสระ โดยไม่ถูกให้ออกจากงาน หรือเปลี่ยนงานบ่อย และประกอบอาชีพเดิมต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 18 เดือน

7. ผลการใช้อยู่รูปแบบการจัดการศึกษา หมายถึง การหาค่าระดับความพึงพอใจ หลังจากที่ได้นำรูปแบบไปใช้ในการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2563 และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะการทำงานของนักเรียน และร้อยละของ

จำนวนนักเรียนที่มีการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนหลังสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563 ดังนี้

7.1 ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรของสถานประกอบการ ที่มีต่อการปฏิบัติและผลการปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน หลังจากที่ได้นำรูปแบบไปใช้ในการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2563

7.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเปรียบเทียบระดับผลการเรียนเฉลี่ยใน 5 กลุ่มทักษะ ได้แก่ ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะภาษาและการสื่อสาร ทักษะช่วยเหลือตนเอง ทักษะสังคมและการดำรงชีวิต และทักษะวิชาการ ระหว่างปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563 จำแนกตามระดับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 การค้นหาอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การเตรียมตัวกับอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 และการปรับตัวกับอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการประเมินคุณลักษณะ 8 ประการ ได้แก่ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ การอยู่อย่างพอเพียง ความมุ่งมั่นในการทำงาน การรักความเป็นไทย และการมีจิตสาธารณะ ระหว่างปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563 จำแนกตามระดับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 การค้นหาอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การเตรียมตัวกับอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 และการปรับตัวกับอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

7.4 ทักษะการทำงาน หมายถึง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะอาชีพ ระหว่างปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563 จำแนกตามระดับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 การค้นหาอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การเตรียมตัวกับอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 และการปรับตัวกับอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

8. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีระดับสติปัญญา

ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของคนปกติ คือ ต่ำกว่า 70 มีข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจ ความจำ มีสมรรถนะในการเรียนรู้ต่ำ มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาล่าช้าไม่เป็นไปตามวัย มีปัญหาทางด้านสุขภาพทางกายและจิตใจ และมีข้อจำกัดของทักษะในการปรับตัวอย่างน้อย 2 จาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้าน ทักษะทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

9. โรงเรียนน่านปัญญานุกูล จังหวัดน่าน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบสหศึกษา ประเภทอยู่ประจำให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ เลขที่ 103 หมู่ 15 ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน